

NÄR ALLA KAN SAMMA LÅTAR

MIN KULTURSKOLA

Folkmusiken handlar mycket om samspel. Det underlättas av att många kan samma låtar. I Dalarnas unga spelmannslag spelar Lawand, Tyra, Vera och Tintin traditionen vidare. Eller traditionerna. För man kan ha flera.

text & foto David Berflund

LANDSKAPET HETER DALARNA. Givetvis är det fullt av höjder.

Mellan bergknallarna i Rättviks finnmark ligger Bingsjö. Den här dagen är det Bingsjö-stämman, och byn är full av folk och musik. Från Päckkos gård, som ligger högt som en krona på byn, till kapellet och bystugudansbanan nere vid genomfartsvägen, i husvagnar och tält som står på tidigt slagna ångar – det hörs folkmusik från tälten och faktiskt sitter en tjej och spelar tramporgel mitt på ett fält.

Och från Bingsjö kapell kommer ett gäng unga som just övat inför dagens och kvällens framträdanden med DUS, Dalarnas unga spelmannslag. Det är strax dags för den officiella invigningen av stämman, de ska upp på scen om en timme, och före det har Tyra Bryngesson folk att träffa, men hon sitter ändå ner en stund, och förklarar det fina med folkmusik:

– Även om det är många olika låtar och de kan låta på olika sätt är ju ändå alla folkmusik. Och just när man bor här är det ju många som kan den.

Tyra går i sexan och bor i Västberg utanför Rättvik. På något vis hör alltså musiken ihop med platser, med människorna där, och danserna – nä, Tyra dansar inte, hon skratrar lite åt frågan, men fiol har hon spelat i kulturskolan sedan hon var fem. Och Rättviksdräkt har hon, det är inget måste, men det är klart att det hänger ihop med att hon är folkmusiker.

För det är hon väl?

– Ja ... det kan man väl nästan säga.

Är det inte svårt med fiol?

– Det är mer kul än svårt. Och det svåra är ju det man lär sig på. Jag sjunger lite också, och har spelat gitarr och piano, men det är fiol jag fortsatt med.

Och med folkmusiken. I ett lokalt ungt spelmannslag, och så i DUS då. Och ska hon hinna med sitt innan de ska spela måste hon gå nu. →

Men Vera Granberg och Tintin Lundqvist Forsberg hänger kvar, och Lawand Said. Han bor i Ludvika, börjar sjuan i höst, och efter bara ett och ett halvt års fiolspelande ska han snart för första gången spela på Bingsjöstämman.

– Hur det känns? När jag ser mycket folk och ska spela framför dem, då blir jag nervös. Men jag tycker att det är en bra början, att man känner sig så. Nästa gång man kommer till ett sånt här tillfälle, då är man redo.

TINTIN SÄGER ATT det är betydligt nervösare att spela för sin egen klass i skolan. Både hon och Vera spelar cello, och spelar med DUS här på stämman för tredje gången.

– Här brukar jag inte ens tänka på att det är folk som tittar, säger Tintin.
– Jag tänker inte heller på det, jag är så koncentrerad på själva spelandet, säger Vera.

Deras historier går parallellt: båda börjar

Cellisterna Tintin Lundqvist Forsberg och Vera Granberg mitt i Dalarnas unga spelmannslag, på Bingsjöstämman.

låtten den här hösten, de spelar cello sedan fem år, bor i Falun och är med i kulturskolans orkester där. Och folkmusiken, med folklåtar och geörspel, mötte de på allvar i DUS, där de är några cellister, trots att cello kanske inte är något typiskt folkmusikinstrument. Spelmannslaget ses några gånger om året, och spelar på stämmor och andra arrangemang.

Veras cellointresse började när hon gick på teater med familjen.

– En av skådespelarna spelade cello, och hon gjorde många häftiga ljud. Så när jag ville börja spela något valde jag cello, och klarinetten i andra hand. Fast jag är glad att det blev cello.

– Annars hade inte vi två lärt känna varandra heller, säger Tintin.

Hon började spela för att hennes musiklärare i skolan, som nu är hennes cellolärare, på det, jag är så koncentrerad på själva spelandet, säger Vera.

avslutade varje lektion med att spela My heart will go on på cello.
– Det var så fint att jag ville lära mig det själv.

För Lawand kom inspirationen från familjen.
– Min pappa spelar ett instrument som heter oud, och han har gått på fester och spelat framför alla ... jag sa att jag vill också, fast jag vill spela fiol.

Det går bra. Blir det svårt får han hjälp av sin lärare, Kerstin, eller av pappa. Ibland hänger han dessutom på och spelar med sin pappas grupp.

– Det kan vara lite svåra låtar, och så är alla där äldre, säger han, och när han berättar att han spelar musik från sitt födelseland, Syrien, likaväl som svensk folkmusik bryter Tintin in:

– Det måste vara coolt, eller ... kanske inte coolt, men intressant att ha två länder, och musik från båda två.

JU, SÅ ÄR DET JU. Fast det kan vara lite svårt att ställa om från svensk folkmusik till arabisk, säger Lawand.

Där är det igen: låtar och spelstilar har formats lite olika på olika platser. Och även om den bakgrunden till låtarna de spelar inte är något de tänker mycket på märks traditionen när man är på en stämman, tycker Vera.

– Det känns som att det är så stor gemenskap när alla kan samma låtar. Man kan gå runt på

stämman och höra låtar som man känner igen, säger hon, och Tintin fyller i:

– Ja, det är kul, det är ju folk som buskspelar, och ibland hör man någon annan spela en låt som man själv spelat. Vissa låtar känner nästan varenda cellist eller violinist till.

DET KAN DU SAMSPELA av ett gemensamt arv. Lära sig det kan man förstås oavsett varifrån man kommer. I buskspelet, kanske, sånt blir det för de här unga spelmännen också, när de väl har klarat av scenframträdandet.

Det närmar sig nu, för stämman är invigd, och strax efter att Vera, Tintin och Lawand gått mot dansbanan spelar *Ethno* – unga från hela världen som lärt sig varandras låtar och under en vecka spelat ihop sig så det svänger tungt. Och efter att Per Gudmundsson och Bengan Jansson spelat några låtar, går så Dalarnas unga spelmannslag upp. De spelar och får varma applåder.

Uppåt kaffeserveringen i Päckkos gård hörs deras Morapolska klinga fint, över hela byn. Den blandas med en dragspelstält som sticker fram bakom en gårdsvägg, och med ett nybörjarfiolörförsök på Gärdebylätan. Olika låtar, men det hänger ihop. ■

Bingsjöstämman fyller byn med folkmusik, från seener och buskspel.

